

Frands Frandsen Skjelbo.
F.31-8-1874. D.18-11-1953.

Min Slægt tilbage.

Jeg har faaet lyst til at fortælle lidt om mine oplevelser i midt snart lange Liv, hvorfor ja jeg har saa mange gode Minder, som jeg er glad ved at tænke paa, jeg er ikke een af dem der har let ved at fortælle, men naar jeg nu skal til at skrive det ned gaar tankerne tilbage og jeg kan se hvor jeg har meget at sige Tak for, se hvor mange gode Mennesker jeg har været i Forbindelse med, muligvis kan mine Børn og Børnebørn en gang faa lyst til at læse det igennem.

Min Barndom.

Jeg har haft et meget godt Hjem, hvad har min Moder ikke ofret sig for vi to Børn, hun var jo baade Mor og Far for os. Min Far døde da jeg var 4 aar, min Søster var 2 $\frac{1}{2}$ aar, jeg kan huske enkelte træk om ham, han staar for mig, som en høj mager Mand lidt foroverbøjet, jeg kan kun huske han gik inde i Sovekammeret, hen til døren ind til Køkkenet for at sige noget til Mor, det var før jeg var 4 aar. Jeg kan huske han laa i Sengen, naar jeg havde været ude løb jeg altid hen til ham og talte med ham, jeg kan ikke mindes hans Stemme, eller hvad han sagde til mig, Mor har fortalt om det, men det er kun hvad hun har fortalt jeg mindes. Jeg kan huske den Nat han døde, jeg blev taget op af Sengen og skulle sige Farvel til ham. Jeg kan huske Fars Begravelsesdag, Mor turde ikke tage mig med til Begravelsen, jeg var helt ude af mig selv, Far maatte ikke komme i Jorden, jeg blev sendt ned til et Hus der den gang laa nede i Lykkenssædes Mark, der var en del Børn jeg plejede at lege med, jeg kan endnu se hvordan Vognene kørte efter Højrup, vi stod og saa ud af Vinduet og Børnene talte hvor mange vogne der var.

Jeg ved ikke meget om Far udover hvad Mor har fortalt, de havde det meget godt sammen i de faa Aar han levede, Mor sørgede meget over at han var gaaet væk saa tidlig, men hun kastede hele sin Kærlighed over paa os to Børn. Hun var jo en ung Enke, men hun kunde ikke tænke at gifte sig igen, vi skulle ikke have Stedfader. Far var født her paa Gaarden, hans Farfar fik Skjelbo i 1829, før den tid, havde han et Hus i Haagerup, min Farfar var eneste Søn og fik Gaarden

1840, min Slægt tilbage fra Fars side har alle været Fæstere under Brahetrolleborg, vi kan følge Slægten tilbage til 1660, da havde de en Gaard i Sallinge i Fæste, den hørte den gang til Brahetrolleborg senere har de haft Gaarde i Haagerup og Lydinggaarde. Min Far var med i Krigen 1864, ved tilbagegangen fra Dannevirke fik han sit Helbred ødelagt, var ikke rask efter den Tid, døde af Tuberkulose. Min Far havde tre Søstre, der alle var gift. En boede i Sdr. Broby, en i Svaninge og en var gift med Smeden i Højrup (Grimmeledssmeden), samt en Broder der døde da han var 20 aar. Min Farfar døde da jeg var 1½ aar, han var efter hvad Mor fortalte en lille livlig, god og flink Mand, det har sikkert været min Farmor der bestemte Kursen. Farmor var hos os til hun døde da jeg var 14 aar, hun var en livlig meget snaksom Kone, hun kunne fortælle for os, men det var Mor vi Børn holdt os til, jeg husker hende mest ved Spinderokken, jeg husker Mor kartede Uld, Farmor spandt og jeg løb med Tejerne (Tene) fra Mor hentil Farmor, jeg tror nok hun var ret vanskelig at omgaas, Mor rettede sig meget efter hende, hendes Slægt ved jeg meget lidt om, hun havde ingen Søsken, var født i Øster Hæsing, hun vidste ikke datoen paa sin Fødselsdag kun Daabsdagen.

Min Slægt fra Mors side. Mor var født i Findinge, min Morfar hed Hans Nielsen og ejede den første Gaard i Byen. Vi kom som Børn meget tidt ned til Mormor og Morfar, vi var ikke ret store da min Søster og mig gik hele vejen derved. Jeg mindes Morfar som en gammel svær Mand, det staar for mig, at han altid sad for Bordenden, han saa mildt til os naar vi kom og snakkede med os, jeg skulle da jeg havde begyndt at gaa i skole, altid regne for ham, han tog et stykke Kridt og skrev tal paa Bordet og jeg skulle saa vise ham hvor langt jeg var naaet i Regnekunsten, jeg mindes ikke at jeg nogensinde skulle læse for ham. Vi var glade ved Morfar. Han staar for mig som Typen paa den Tids gode og dygtige Bønder, der fra meget smaa Kaar efter Statsbankerotten ved Flid og stor Nøjsomhed havde arbejdet sig frem til jævne gode Kaar.

Min Morfar var født der i Gaarden, hans Far hed Niels Troelsen, hans Farfar Troels Nielsen, og det har sikkert været en gammel Slægtsgaard. Mor fortalte om hendes Farfar Troels Nielsen i sine yngre aar, maa han været en anset Mand mellem sine Standsfæller. Bønderne blev meget haardt behandlet paa Herregaarden Boltinggaard, især af Ridefogeden, Bønderne valgte da Troels Nielsen til at gaa til Godsejeren, der mest opholdt sig i København, og fremføre Klage over den Behandling de fik. Denne var noget betænkelig ved sit Hverv, Godsejeren modtog ham venligt og da han havde fremført sin Klage, især over Ridefogeden, slog Godsejeren ham paa skulderen og sagde til ham, "Min gode Mand hvorfor har Du ikke sagt det før." Ridefogeden blev straks afskediget

og siden havde de det godt. Gaarden i Findinge blev købt til Ejendommen omkring aaret 1800. Mor fortalte at Gaarden den gang kostede 3000 Rigsdaler, som de kom til at skylde Godsejeren, men saa kom Statsbankerotten, Godsejeren gik Fallit og de kom til at skylde Pengene til en Mand i København. Hvad Pengenes værdi betyder faar vi et Indtryk af, naar vi hører følgende. Kort før Pengenes Fald, havde de solgt en Hest, det har været min Oldefader, til Manden paa Staulund for 3000 Rigsdaler, altsaa hele Gaardens Købesum, han havde solgt den en Søndag ved Kirken, men da han kom hjem og fortalte det var de andre kede af at de skulle af med den Hest og da Manden paa Staulund ikke havde noget imod, at lade Handelen gaa tilbage, beholdt de Hesten. Pengene skulle ellers have været brugt til at betale Gælden med, men den smule Gæld kunne de altid faa betalt. Men da saa Pengenes Værdi ændredes, havde de nær maatte gaa fra Hus og Hjem, de klarede sig igennem ved at sælge en del af Jorden og Mølleren i Boltinge Mølle hjalp dem med Penge, saa de fik Gælden betalt, men det kneb haardt for dem i mange aar. Min Morfar fortalte, at det tidt var mange uger de ikke havde Penge i Huset. Dertil kom, at Gaarden brændte en Sommerdag intet blev reddet. Gaarden blev flyttet hen hvor den nu ligger, den laa i forvejen længere nede i Byen, jeg kan huske, at da jeg var Barn stod 2 store Pæretræer der hvor Gaarden havde ligget. Dette tillige med Gælden gjorde, at det i mange aar var haardt for dem; men jeg har det Indtryk, at der efterhaanden blev jævn Velstand.

Mormor husker jeg bedst, hun var den af mine Bedsteforældre der levede længst, hun var en flink og venlig Kone, vi var meget glade ved hende, jeg husker hvor vi glædede os naar vi skulle ned og besøge hende, vi fik mørkt Pudersukker paa Smørrebrødet og hun kunne snakke med os, der var saa mange Moreller i Haven, vi skulle altid der ned naar de var modne og hvor vi spiste.

Mormor var født i en Gaard i Herringe, hun havde en Del Familie der paa egnen, en Søster paa Holmegaarden, en Søster i Vantinge, den Gaard der nu tilhører Sognefogeden, hans Far var Fætter til Mor, der har Mor kommet meget som ung, vi kom der en gang imellem.

Mor havde en Bror der døde som ung i 20 aars alderen, han forulykkede ved Løbskørsel, (Heste som Kusken ikke kunne styre) blev kørt ihjel i Porten ind til Gaarden. En anden Søster boede ogsaa i Findinge, den sidste Gaard i Byen, gift med Kristen Larsen, det var det Sted, hvor vi kom mest, som Børn, der var Børn paa samme alder som os, det var et godt Hjem, meget gæstfrie var de, den ældste af Børnene var Niels Larsen, nu boende i Espe. Jeg mindes Kristen Larsen, som typen paa den Tids grundtvigske Bønder, dygtig i sin Gerning altid

flink og hjælpsom over for alle Mennesker, de havde ialt 8 børn. Jeg tror de næsten hver Søndag kørte til Kirke i Ryslinge, han har sikkert været med fra Ryslinge Valgmenighed blev dannet,. Min Moster var en flink Kone, vistnok ikke saa stærk, men der var et godt Hjem baade for Børnene og de unge der tjente der, som de tog sig meget af.

Mors Barndom.

Mor var en god fortæller, hun fortalte meget om sin Barndom og Ungdom, hvordan de den gang levede og hvad der den gang optog dem, vi har tidt beklaget, at vi ikke fik en Del af det skrevet ned. Jeg vil nu forsøge kort at fortælle lidt om det.

Naar Mor fortalte om sin Barndom var det ikke sin Skolegang hun fortalte om, Mor var meget velbegavet har sikkert haft let ved at lære sine Skolesager, men hvad hun hørte eller oplevede i Skolen har sikkert ikke optaget hende, det hun fortalte om var hendes Oplevelser i Hjemmet, hun fortalte om sin Fars og Mors Godhed over for Børnene og hvor fornøjeligt de havde haft det i Hjemmet.

Det hun fortalte mest om, var hendes Fars Sygdom, han havde været syg i længere tid, hvad Sygdom vidste hun ikke, de havde søgt Læge baade i Ringe og Korinth, men de kunne ikke hjælpe ham. Da hørte de en Dag om en Mand der rejste rundt og kurerede Folk og det var lykkedes for ham i mange Tilfælde. De opsøgte ham straks, han opholdt sig den gang i Bolteskov, han hed Lassen, var Søn af en Præst i Kværndrup, havde begyndt at studere Medicin, men opgav det, rejste nu rundt og boede omkring hos sine Patienter, var bleven straffet for Kvaksalveri, han turde ikke benytte Medicin. Da han kom ned til dem, optraadte han meget brøsig, det første han gjorde da han kom ind, var at forlange Mad, spejl lo og til migsagde han, da han havde spist gik han ind og undersøgte min Morfar, han kan jeg kurere sagde han, han behøver ikke Medicin, saa beordrede han, at de skulle købe uldne Faareskind, deraf skulle der syes en hel Klædning til ham, fuldstændig tæt fra Fødderne til Halsen, den skulle syes med Ulden indad mod Kroppen, naar de havde faaet det gjort kom han igen. Da han saa kom igen, blev der beordret en Del varmt Vand og saa skulle Morfar drikke Vand saa varmt, som han kunne blive ved at drikke, Lassen bandede og skældte naar han ville holde op, han kastede op og drak igen og da han var i den uldne Klædning, svedte han, Da han holdt op var han meget medtaget, jeg er ikke klar over om han fik mange af disse omgange eller ej; men min Morfar blev fuldstændig rask og blev en gammel Mand.

Lassen boede der i Gaarden i lang Tid og flere aar efter blev han ved med at komme og var der nogle dage. Lassen medførte sin Ridehest og gik altid og tog rigelig Havre til den. Han var en ivrig Oltidssamler, havde flere Kister med Oldsager staaende der i Gaarden i mange aar,

paa Grund af at han helbredte min Morfar blev der altid taget godt imod ham. I førstningen var de bange for ham, men senere tog de ham ikke saa højtidelig. Mor fortalte at han der var en ældre Mand sminkede sig hver Dag, farvede sit Haar, han ville se ung ud, Som Børn løb de saa hen og kiggede ind af Vinduerne for at se det, saa blev han vred og løb efter dem. Mor fortalte ogsaa, at hendes Farmor tidt sad og læste Salmevers højt, saa ville han drille hende og læste om efter hende og saa sagde han til hende. Det er løgn alt sammen. Mor fortalte om, da de første gang fik Petroliums lampe. Hendes Far havde været i Faaborg med Korn, han havde da en Lampe med hjem, en lille Lampe, vi kaldte den senere Køkkenlampen, det var en stor Begivenhed da denne blev tændt, sikken lyst der blev i Stuen, de havde indtil den Tid maattet nøjes med nogle smaa Tællelys, hvad aarstal de fik Lampen, om det var mens Mor var Barn eller senere, ved jeg ikke.

Mors Ungdom.

Mor fortalte meget om Livet, som det levedes i hendes Ungdom i Hjemmene og om hvad der optog Sindene, om det aandelige Røre der optog dem og om de Fornøjelser de den gang deltog i. Findinge var en ren Bondeby liggende lidt af sides, som en Enklave for sig selv. I saadan en lille By var der et stærkt Sammenhold. Mor fortalte meget om deres Fester ved Bryllupper, Barnedaab og Konfirmation, disse Fester varede særlig for Brylluppers vedkommende i flere Dage.

Det begyndte med, at hele Byen et par Dage før Festen kom med Føring, som de kaldte det, det vil sige, at de kom med Fjerkræ, Æg, Mælk og meget andet. Ved den Lejlighed var der Dans for Føringsspigerne. Bryllupperne foregik, som Regel i Sommerhalvaaret, der var jo ikke Varme i Storstuerne den gang, men Spisningen foregik som Regel i Laden, der var ikke Plads i Stuerne, selv om der ved hvert Stuehus var en stor 4 fags Storstue. Bryllupperne var store den gang, naar Vognene kom kørende ind i Gaarden, hvor Brylluppet holdtes blev de modtaget med Musik, saa spistes der Frokost før de skulle til Kirke. Ved Kørselen til Kirke var Musikken i Spidsen og der blæstes paa Instrumenterne paa Vejen til Kirke, dernæst kom Brudeparret, siden de øvrige Gæster og det gik saa stærkt, som Hestene kunne løbe, der var ved Bryllupperne i en Gaard op til 20-30 Vogne. Hjemkørselen foregik i samme Tempo.

Mor kunne skildre alt dette, hvordan det hele foregik, hvad Mad de fik i alle disse Dage et saadan Gilde varede. Saavidt jeg har forstaaet var der i alt Fald, ved disse Fester her ingen Overdrivelse af Drikkeri eller nogen Raahed; men alt foregik paa sømmelig Maade. Mor var døbt og konfirmeret af den kendte Præst, Pastor Agerbæk, hvis Billede endnu hænger i mange grundtvigske Hjem her paa Egnen. Han

var først Præst i Espe og Vantinge Sogne, blev senere Præst i Øster-Hæsinge og Hillerslev Sogne. Der var paa disse Egne en stærk aandelig Bevægelse, vist fra først af mest i Espe og Vantinge. I Begyndelsen stærkt politisk præget; men den blev gennem Pastor Agerbæk, der viste sig forstaaende overfor den aandelige Bevægelse, han aabnede Kirkerne for dem, hvilket ikke var velset hos den store Del af Præsterne der modarbejdede de Hellige, som de kaldtes, for eks. ved at forbyde Møder der holdtes i forskellige Hjem af Lægprædikanter. Disse Møder holdes omkring i Hjemmene. De vandt stor Tilslutning, saa det kneb med Plads omkring i Storstuerne. Da traadte Pastor Agerbæk til, aabnede sine Kirker for dem, og samlede dem i sine Kirker. Denne Bevægelse blev gennem Pastor Agerbæk mere frisindet, han samlede mange Tilhører fra Omegnen og gennem hans Forkyndelse stammer den Grundtvigianisme der findes paa disse Egne.

Mor var meget optaget og paavirket af denne Bevægelse, fortalte hun tidt om sin Deltagelse i de Møder der blev holdt, og jeg antager min Far har haft den samme Indstilling. Mor har fortalt, hvordan hun efter, at Agerbæk var flyttet til Ø. Hæsinge og Hillerslev tidt søgte herover til Kirke, særlig fortalte hun om, hvordan de gik til Hillerslev i Fasten da der blev holdt Bibellæsning hver Onsdag, hvor Kirken da var overfyldt, det var ikke alene fra Hillerslev de mødte, der var ogsaa Folk langvejs fra der fyldte op i Kirken. Beboerne i Sognet var ikke alle tilfredse med at der var saa lidt Plads i Kirken. De sidste 1 eller 2 aar, havde Agerbæk en Kappelan Pastor Bay til Hjælp i Arbejdet, ham var Mor meget glad ved, det var ham hun talte mest om, hun sagde tit, at det som Agerbæk havde saaet, nu blomstrede op, Der var et meget godt Forhold mellem de to Præster. Pastor Bay kom herfra til Thurø, men han virkede kun kort der, han døde meget ung.

Mor fortalte om at de en Gang i 1860, havde et stort Juletræ i Findinge, det var den Gang noget helt nyt, hvortil de indbød en Del Børn fra Omegnen og Pastor Bay var der og fortalte for Børnene og saa legede de med dem bagefter. Det er kun lidt jeg har fortalt om Mors Ungdom, vi skulle have skrevet det op mens Mor levede; men hun har levet et godt og sundt Ungdomsliv og dette prægede hele hendes Liv, hun kunne selv efter hendes 80 aar fortælle kønt og livligt om det.

Jeg har glemt at fortælle om Mors store Rejse i sin Ungdom, hun var den Gang cirka 18 aar. Mor fortalte ofte om den, det var den Gang en stor Begivenhed.

Mor havde en Farbroer, der boede i Hatting syd for Horsens, ham skulle de op at besøge. Mor hendes Broder og nogle Fætttere, Mor var den eneste Pige der turde tage med paa en saa lang Rejse. Rejsen begyndte fra Findinge, der fik de en Mand i Findinge der havde Familie i Bogense til at køre dem til Bogense. De tog hjemme fra tidlig Lørdag Morgen

De kørte paa en stiv Arbejdsvogn, holdt Hvil et Par Gange undervejs, kom til Bogenne om Aftenen. Søndag Morgen tidlig sejlede de saa i en Fiskerbaad til Juelsminde, der kom de over ved den Tid Folk gik til Kirke Pinsemorgen. Der lejede de saa med stor Besvær et Køretøj, der kørte dem til Hatting. De tog samme Vej tilbage, Køretøjet blev i Bogenne til Hjemfarten. Det var besværligt, at rejse den Gang.

Min Barndom.

Jer jeg tilbage paa min Barndom, har jeg saa meget at sige min Moder Tak for, hun satte hele sin stærke Vilje og Energi og sin store Arbejdsevne ind for at hjælpe sine 2 Børn. Vi har meget at takke Mor for, hun skabte et godt Hjem for os, et Hjem hvor der altid herskede Fred og Fordragelighed over for alle, jeg tror nok at min Farmor, som boede hos os til sin Død, var noget vanskelig at omgaas, men Mor tog altid Hensyn til hende, saa hun var meget glad ved sin Svigerdatter. Det jeg kan huske om min Far er meget lidt udover hvad Mor har fortalt om ham. Mor savnede ham meget, men hun sagde altid, jeg har da i to Børn, at leve for, og hun kunne ofre alt for os, og vi elskede Mor, hun var langt fra streng mod os, men vi lystrede hende altid, vi kunne ikke nænne at gøre hende ked af det. Mor sad økonomisk haardt i det da Far døde, og hun skulle til at holde Bestyrer. Schroll, Lykkenssæde mødte og ville købe Gaarden for at lægge Jorden ind under Lykkenssæde, men Mor sagde at hun ville prøve om hun ikke kunne klare sig og beholde Gaarden, saa jeg en Gang kunne overtage den. Schroll tilbød saa at han godt ville hjælpe hende og have Tilsyn med Driften, men Mor sagde: Nej Tak, hun havde fæstet en Avlskarl til at passe Gaardens Drift, saa vilde han forklare hende hvordan hun skulle opdrage os to Børn, vi skulle, som han udtrykte sig 2saa min sanden" have Prygl. Mor blev ked af det og gav sig til at græde og sagde, at hun ville gøre det bedste for sine Børn, saa meget som hun formaaede. Vi fik en Bestyrer der var her i 13 aar, fra jeg var 4 til jeg var 17 aar. Jeg kan huske han var her og blev fæstet, det var ved Juletid, han var den Gang paa Ryslinge Højskole, jeg husker det vist af den Grund, at min Morfars Avlskarl Mads Andersen, der var min meget gode Ven, var her med ham. Rasmus Hansen kom saa hertil til April og var her hele min Barndom, ialt i 13 aar. Han var en meget dygtig Mand, der passede Gaarden godt, han var god mod os to Børn, jeg kan huske en Gang jeg var vred paa ham, jeg fik skænd over noget, hvad det var husker jeg ikke, hvor han mente jeg havde forset mig, jeg følte mig meget uretfærdig behandlet, det var ude i Huggehuset, jeg var vred, men gik ikke ind til Mor og beklagede mig.

Saadan noget gør et stærkt Indtryk paa Børn, jeg kan huske det endnu, selv om det snart er 70 aar siden. Rasmus Hansen holdt af os Børn, vi har sikkert tidt faaet 3kænd aldrig Prygl, han var en noget ivrig Natur. Vi har meget, at sige R.H. tak for, hvilket gode han var her i hele min Barndom, han lærte mig at bestille noget. Jeg tror nu ikke jeg som Barn var meget ivrig efter at hjælpe til ude, jeg kan huske jeg fik mangee Formaninger af min Farmor, at jeg skulle ud, at hjælpe til med arbejdet, denne Formaning endte altid med en Henvisning til min Fætter Henning, han var i hele sin Barndom paa "Engesyn", om hvor dygtig han var i Forhold til mig. Jeg havde mere Lyst til at blive inde og læse. Jeg var som Barn meget undselig, jeg kan huske hvor det kneb for mig, naar jeg skulle et Erinde et fremmed Sted, naar jeg fik min Søster med lettede det, hun maatte selv om hun var den mindste, først ind ad Døren. Mor tog meget Hensyn til det, min Far havde sagt til Mor, før han døde. Du skal tage Hensyn til Frands, hvis han bliver meget undselig, jeg ved hvad jeg led under det som Barn, for jeg blev tvungen til det af min Mor, hvor det kneb for mig, men min Mor sagde jeg skulle være som andre Børn. Jeg kan huske min Farmor sagde det samme til mig, men Mor sparede mig saa godt hun kunne.

Vi havde et godt Hjem, jeg husker meget fra den Tid før jeg kom i Skole, fra min første Barndom. Om Vinteren naar det var koldt, blev et lille Bord flyttet hen ved Kakkellovnen, saa sad vi der alle, Karle og Piger ogsaa. Naar min Søster og mig var kommet i Seng, forlangde vi altid, at Rasmus Hansen skulle synge for os, der gik en Dør fra Dagligstuen ind til Sovekammeret, saa sad han henne ved Døren, ved det lille Bord og sang for os, antagelig til vi faldt i Søvn. Jeg husker vi altid forlangte en lille Sang der begyndte med "To Engle smaa, os følge hvor vi gaar", den tror jeg vi fik altid, samt mange andre Børnesange. Rasmus Hansen sang godt, Mor kunne ikke synge, men Pige og Karlen sang tidt med.

Hver Søndag Eftermiddag naar Mor var hjemme læste hun en af Birkedals Prædikener højt for os, Farmor var altid til Stede og tidt nogle af Folkene, Mor læste godt, hun eller Rasmus Hansen læste tidt Bøger for os om Aftenen, det var gode Bøger der blev læst højt for os. Vi boede jo lidt afsides og havde meget lidt Selskabelighed. Vi kom tidt til Findinge hos Mormor og Morfar og samtidig til min Moster der var gift med Kristen Larsen og hvor der var en hel Del Fætre og Kusiner, vi var meget glad for, at komme derned. Kristen Larsen var meget flink og der var et godt Hjem. Jeg troer de kørte til Ryslinge Kirke næsten hver Helligdag, og Børnene gik til Rudme Friskole, jeg tror at Kristen Larsen har hørt til Ryslinge Valgmænd siden den blev oprettet.

Mor har fortalt om Ryslinge fra den Tid Kirken blev bygget. Den Som-

mer den blev bygget, prædikede Pastor Birkedal i Laden paa Boltinggaard, Mor har fortalt, at hun den Sommer gik til Kirke der.

Den aandelige Bevægelse der udgik fra Ryslinge, prægede vort Hjem stærkt, Mor ville gerne til Ryslinge til Kirke, vi kørte ret tidt til Kirke, men jeg har den Opfattelse, at min Farmor ikke syntes om det, vi blev ogsaa først Medlemmer, efter min Farmor var død.

Vi kom en Gang om aaret eller maaske et Par Gange, paa Besøg hos mine Pastre, særlig til Svanninge, var en stor Dag for os. Køreturen opover de fynske Alper og Udsigten op efter Horne, kan jeg huske betog os, jeg kan endnu huske da vi kørte oppe paa Alperne, og jeg saa efter Horne udbrød, vi kører jo lige op i Himlen.

De Steder vi kom her i Højrup, var til "Engesyn" hos Peder Ilums og hos Hans Klausen, de Steder var jeg glad ved at komme. De Legekammerater jeg havde var nede fra Stedet, som vi kaldte det en Ejendom der laa paa Lykkenssædes Mark. Huset er fjernet for mange aar siden, der boede den Gang, fra først i 1880'erne, Landpost Kristen Jensen, de Børn var vi sammen med næsten hver Dag, særlig Sønnen, Jens Post kaldte vi ham. Han afløste senere sin Far, som Landpost her, og det Venskab mellem os, varede ved til han døde i 60 aars Alderen.

Skoletiden.

Om Foraaret, da jeg blev 7 aar om Sommeren, kom jeg i Skole. Der var for Mor ingen anden Vej end at sende mig op i Kommuneskolen i Hillerslev, der var den Gang ingen Friskole her. Førstelæreren hed Jørgensen, var efter hvad jeg kan skønne en ganske god Lærer, nok af den gamle Type af Lærere, der holdt ret stærkt paa Udenadslæsning, men han kunne dog ogsaa fortælle for os. Det jeg husker bedst, og hvor han ogsaa fortalte med mest Liv, var om Krigen 1864, hvor han havde været med. Han skildrede for os Kampen ved Dybbøl. Det jeg husker bedst, var naar han fortalte om Tyskernes Overgang til Als, han var Korporal og blev med en lille Afdeling sendt op til en Gaard der laa mellem to Veje, hvor Danskerne rykkede tilbage, og fik Ordre til at holde den saa længe som mulig. Han fortalte for os, hvordan de blev klar over, at Fjenden rykkede frem ad begge Veje, men hans Ordre lød paa at de skulle blive i Gaarden saa længe, som mulig. Han sagde da til sine Folk, at dem der ville, maatte gaa, han mente han maatte blive paa sin Post, een Mand blev, de andre flygtede over til danske Tropper. Der gik en Tid, saa stormede de fjendtlige Tropper frem, og de maatte flygte over Markerne mellem de to Veje, da de var kommet et Stykke frem, og mente at de var naaet de danske Tropper, løb de hen til en af Vejene, sprang over Hegnet, men kom ind midt i de tyske Tropper og blev taget til Fange.

Han blev sendt til Østrig i Fangenskab, hvor han fortalte han havde det meget godt, Han fortalte meget om sit Ophold der. Vi kom hele min Barndomstid meget sammen med Lærer Jørgensen, min Far og ham havde været Venner fra Ungdommen, været sammen i Krigen, jeg husker det var Fest for vi Børn, naar vi ved Juletid var der oppe. Der var Børn paa samme Alder, som min Søster og mig og de forstod at more os. Om Sommeren var de herude med hele Børneflokkene, og da skulle vi en Tur i Skoven, jeg har mange gode Minder om Lærer Jørgensen.

Andenlæreren Greve var fuldstændig umulig som Lærer, han kunne ikke holde spor af Orden eller Disciplin. Jeg tror ikke han nogensinde fortalte for os, han havde Danmarkshistorie med os, han læste et Stykke i Lærebogen for os, det skulle vi saa kunne til næste gang vi kom i Skole, hvor vi saa blev overhørt. Han havde tillige Dansk og Læsning.

Vi var ogsaa meget uvorne over for ham, drillede ham det bedste vi kunne og han uddelte ogsaa Prygl efter en større Maalestok, det var mest et Par paa Ørene naar han kom farende ned til os paa Pladsen hvor vi sad, det virkede ikke Spor paa os, om Aftenen naar vi gik fra Skole, var den største Helt den, der havde faaet de fleste Prygl og lavet de fleste Drillerier over for ham. Jeg har mange Minder om, hvordan vi drillede ham for, at faa ham rigtig gal, men saa fik vi ogsaa paa Ørene i stor Stil. Et enkelt Eks., vi havde nogen gamle Læsebøger til Læsning, mange Steder i disse Bøger var skreven med Blyant "Fedtgreve", det var en yndet Fornøjelse af de mest modige, naar vi under Læsning kom til et saadant Sted, da raabte den modige saa højt han kunne, der er nogen der har skrevet i Bogen. Læreren kom saa farende derned, greb Bogen og læste, hvad der stod, uddelte en kraftig Øretæve og saa læste vi videre, men Vedkommende der havde raabt, var en Helt i vi andres Øjne. Vi lærte meget lidt i de Timer, hvis vi ingen Hjælp fik hjemme og dem der havde svært ved at læse blev meget langt tilbage i Kundskaber, for eks. i Regning var der en stor Del, der ikke havde begreb om Brøk. Det gavnede heller ikke Undervisningen, at der var et meget spændt Forhold mellem Lærerne. Jeg har Lyst til at fortælle et lille Træk om, hvordan vi uvorne Drengene opførte os. Lærer Greve havde et højt Risgærde uden om sin Have, det var en yndet Sport, saa snart det var lavet i Stand, at faa det væltet. Jeg husker antagelig det sidste Aar jeg gik i Skole. Da sagde Lærer Greves Kone til mig: "Hør Frands kan i dog være bekendt, at ødelægge det Hegn, vi har saa daarlig Raad til at faa det lavet i Stand". Jeg blev flov og vi Drengene blev enige om, at Hegnet skulle være i Fred.

Lærer Jørgensen havde Gymnastik med os Drengene, det foregik nogle faa Gange i Sommerens Løb i det frie, vi blev stillet op i en lang Række, nogle barfodet en Del med Træsko paa, og saa lavede vi nogle Armbevægelser, saa var der en Galge, hvori hang et Par Tov, hvori vi havde Klatreøvelse, det var alt den Gymnastik vi havde.

Naar der var Bryllup eller Begravelse skulle Jørgensen over i Kirken, i de Timer har jeg mange gange fungeret som Lærer, men det kneb stærkt med Diciplin, det var jo ogsaa for at holde os inde i Skolen i stedet for at holde Uro ved Kirken. Naar vi ser hvordan vore Skolestuer nu ser ud, faar jeg Lyst til at fortælle lidt om den Tids Skolestuer, om Renholdelse af disse og om, hvordan vi behandlede dem. Der var to Skolestuer adskilt af en lille Gang. Den antagelige størrelse var 3 x 5 Alen. Skorstenen stod midt i Huset, udfor Gangen, bagved var et lille Rum paa samme Størrelse, som Gangen, vi kaldte det Flæske-kammeret, der opbevaredes Koste og Fejeskuffe til Skolerengøringen. Inde i Skolestuerne stod der en Kakkellovn inden for Døren, ved Siden af den stod Tørvekassen. Borde og Bænke var meget primitive overalt, ved Drengenes Side forskaaet af Lommeknive. Ved den Side hvor Drengene sad, var der et Kateder, hvor Lærerne opholdt sig, med en sort Tavle paa Væggen. Drengene sad ved den ene Side, Pigerne ved den anden. Rengøringen foregik paa den Maade, at Pigerne skiftevis maatte feje Skolegulvet efter den sidste Time, der blev jo ikke særlig rent, især da vi alle gik ind med vore Træsko paa. Naar der var Sne kunde der være en forfærdelig Søle paa Gulvet. Inde ved Lærer Greve var det en Sport, at tage saa meget Sne ind med Træskoerne som mulig og saa faa væltet Tørvekassen ud i alt den Søle. Madrester stod omkring i Vinduerne, der maa vel have været Hovedrengøring en Gang imellem, men jeg kan ikke mindes det. Sang var der meget lidt af, Greve kunne ikke synge, vi sang da aldrig i hans timer. Inde hos Jørgensen sang vi Morgensang, da Jørgensens Stemme var ødelagt, var Fru Jørgensen inde hver Dag og sang Morgensang med os. Lad mig til slut fortælle om Skolens store Dag, det var Eksamen, der afholdtes hvert Aar. Det gik meget højtidelig til. Skolekommissionen der bestod af Præsten der var Formand og to Sogneraadsmlemmer, blev højtideligt anbragt ved et Bord oppe ved Katederet, med hver en Liste foran dem med Børnenes Navne, saa blev hver enkelt afhørt i de forskellige Fag og hver enkelt fik deres Karater i Tal. Først skrev Præsten, de to andre Medlemmer skævede efter hans Sagkundskaber, jeg antager de skrev det samme tal. Vi hørte aldrig noget om disse Tal. Inden vi sluttede fik vi at vide, hvem der skulle flyttes op i en højere Klasse. Der var 4 Klasser. Jeg tror nok der toges noget Hensyn til Alderen, selv om det hed sig, at det gik efter Dygtighed; men der var adskillige der aldrig naaede op i den sidste Klasse, men jeg husker jeg kun var i 3 Klasse et $\frac{1}{2}$ Aar.

Næste Dag vi kom i Skole var meget spændende, vi skulle nu have en ny Plads, vi blev sat paa Plads efter Dygtighed, der var ikke noget med, at vi helst ville sidde ved Siden af den eller den.

Jeg har nu skrevet meget om min Skolegang, selv om jeg har været

kritisk over for meget, har jeg alligevel mange gode Minder om Lærer Jørgensen, Han kunne til Tider fortælle saa det optog os, men jeg var nu alligevel glad da Skolegangen var forbi, og tænkte det har Du faaet nok af.

Det sidste halve Skoleaar, gik jeg til Konfirmationsforberedelse hos Præsten, den Gang boende i Øster Hæsing. Herfra har jeg ingen gode Minder uden Kammeratskabet, der var mellem os Drengene naar vi skulle til Præsten. Jeg mindes ikke at Præsten fortalte for os, det jeg mindes er kun Afhøring, der var han ogsaa meget streng. Vi var mellem 20 og 30 Konfirmander og alle blev vi hver Dag overhørt i Salmeværs, Katekismus og Bibelshistorie og en Tid, havde vi ogsaa et Stykke for i det nye Testamente, og der vankede Skænd naar vi ikke kunne det ordret efter Bogen, saa jeg kan godt forstaa, at der ikke blev Tid til at fortælle for os. Det der har bidt sig mest fast hos mig, var Harmen mod ham for en enkelt Episode en Dag. Konfirmationsundervisningen foregik nede i Ladebygningen i en Stue der ogsaa blev benyttet til Rullestue. Vi sad paa Bænke, der stod ved Væggene paa de tre Sider, og sad i den bestemte Række, som vi sad i Skolen efter Dygtighed. En Dag havde de det Tøj der skulle rulles nede i Stuen, vi blev den Dag flyttet op i Studereværelset, vi Børn var jo meget omhyggelig med at sidde i den rigtige nr. orden. Der var sat Bænke op til os at sidde paa, men Sofaen i Stuen skulle ogsaa benyttes, det traf sig saa, at en Pige fra et fattigt Hjem, blev placeret i Sofaen ifølge Rækken vi ellers sad; men Præsten gik hen og fik hende op af Sofaen og istedet anbragt en Pige fra et finere Hjem. Jeg husker hvor vi andre Børn var forargede.

Jeg blev konfirmeret om Efteraaret, Mor ville have mig paa Efterskole i Ringe om Vinteren, men jeg bad mig fritaget, jeg havde faaet nok af Skolegang, saa jeg blev hjemme. I Foraaret begyndte Friskolen paa "Hjemly"; Brøndsted der havde været Lærer paa Efterskolen i Ringe, kom hertil som Lærer, men da Skolen her ikke havde ret mange Børn, skulle han hjælpe til i Ringe den første Vinter 2 Dage om Ugen. Da min Søster gik i Skole paa "Hjemly", kom Brøndsted tit ud til os. Han fortalte om Undervisningen paa Efterskolen. Næste Vinter ville jeg gerne paa Efterskole, tog med Toget til Ringe hver Morgen den Vinter, og hjem igen om Aftenen. Det var en stor Forandring for mig, fra den Undervisning jeg var vant til. Lærerne fortalte for os og underviste paa en saadan Maade, at vi blev interesseret i Arbejdet, jeg lærte meget den Vinter og jeg mindes med Glæde den Vinter, og jeg er meget taknemlig for den Vinters Skolegang, den har betydet meget for mig og min senere Udvikling. Jeg satte stor Pris paa Lars Rasmussen, han fortalte for os saa vi hørte efter; Hansine Mortensen var vi glad ved, hun var jo ung den Gang og Kammerat med os store Børn. Brøndsted var der to Dage om Ugen. Han havde jo den Gang begyndt "Hjemly" Friskole, han var livlig til at fortælle og undervise og helt Kammerat med os.

Vi var nogle der kom ind med Toget, vi sad i Skolestuen og læste paa vore Ting, til det var togtid, det gjorde Brøndsted ogsaa, men der blev tidt Fest og Uro de Aftener han var der, saa kom Hansine Rasmussen ind og formanede os til at lave mindre Uro.

Jeg har nu skrevet en Del om min Barndom. Jeg har haft en lys og lykkelig Barndom, jeg har meget at sige Tak for. Den største Tak til mit Hjem, særlig til min Mor, alt det hun har gjort for os Børn. Til Rasmus Hansen der var her i 13 Aar. Tak for min Skolegang hos Lærer Jørgensen, særlig Tak for min Skolegang i Ringe Efterskole.

Min Ungdom.

Jeg vil først fortælle lidt om, hvad der optog os helt unge; men det maa blive om den Ungdom der samledes i Friskolen og Gymnastiksalen, for den øvrige Ungdom havde vi den Gang ikke meget Samarbejde med. Vi var i Begyndelsen, omkring ved 1890, kun en lille Flok, men i løbet at faa Aar blev vi mange der med Glæde samledes til Gymnastik og Aftenskole. Der var et stærkt Sammenhold mellem os, hvad den Gang sikkert var en Følge af, at Folk blev længe paa en Egn, vi havde heller ikke Cykler, saa vi maatte blive hjemme.

De første to Aar efter, at jeg havde været paa Efterskole var jeg hjemme. Vi byggede i 1890-91 nye Ladebygninger, hvad der om Vinteren gav os en Del Arbejde med at køre Byggematerialer hjem og om Sommeren var vi Haandlanger for Haandværkerne. Tømmeret hentede vi i Brahetrolleborg Skove.

I 1889 begyndte Friskolen her med Brøndsted som Lærer. Han samlede allerede det første Efteraar de Unge til Aftenskole, baåde Onsdag og Lørdag. Lørdag Aften læste han op for os eller fortalte. Særlig Lørdag Aften fyldte vi Skolestuen. Foraaaret 1890 kom Johannes Larsen til Højrup, og om Efteraaaret begyndte Gymnastikken her i Sognet. Det vil jeg ikke fortælle om her, men henvise til Hjemly Efterskoles Elevskrift. Disse to Ting, Aftenskole og Gymnastik optog vi Unge, der havde vi vore Oplevelser og Fornøjelser. Jeg mindes med stor Glæde og Taknemlighed de Oplevelser og Fornøjelser vi der havde. Der ud over samledes de samme Unge meget i de forskellige Hjem, hvor vi legede og morede os storartet.

I Foraaaret 1891 kom Jens Ovesen, senere min Søsters Mand, til Højrup og tjene hos Lars Nielsen, den Gang "Engesyn", og de Unge derfra, kom meget herud paa "Skjelbo", og vi var sammen med dem baade til Gymnastik og Aftenskole i Friskolen.

I 1892 rejste jeg hjemme fra, og tjente et Aar hos Peder Nielsen, Ravndrup Vænge. Det var en god og lærerig Plads, Peder Nielsen var en dygtig Mand og der var et godt Hjem. Han var den Gang ugift, hans Søster var Husbestyrerinde, de tog sig meget af os Unge paa en saadan Maade, at vi følte os hjemme, de opfordrede os til, at gaa til ...

Aftenskole og Gymnastik. Omtrent hver eneste Helligdag, kørte der en Vogn til Ryslinge Kirke, og vi Unge skiftedes til, at komme med eller passe Kreaturerne hjemme. Min Fætter Niels Larsen, Findinge var For-
karl i den Tid jeg var der, han var flink og dygtig, og vi kom meget godt ud af det sammen.

Den Sommer jeg var hos Peder Nielsen, blev Mor, min Søster og jeg Medlemmer af Valgmenigheden. Vi har altid, saa langt jeg kan huske tilbage, meget tidt rejst til Kirke i Ryslinge, ofte kørende med Hest og Vogn; men jeg husker ogsaa, at Mor tog med Toget til Ringe og derfra gik til Ryslinge og jeg tror at vi Børn altid var med, i hvert fald da vi var bleven større, jeg ved ikke hvor meget Udbytte vi fik af det, men jeg husker dog endnu, hvor glad Mor var ved, at deltage i Gudstjenesten, saa det var en Oplevelse for os Børn, og jeg er glad ved at tænke tilbage paa det. Mor har sikkert tidt tænkt paa, at slutte sig til Valgmenigheden; men min Farmor der var levende til jeg var 14 Aar, var stærkt imod, og saa har Mor udtalt til mig, at hun ville vente til vi Børn kunne være med til, at tage Bestemmelsen, vi Børn var paa det Tidspunkt, stærkt informeret af det Liv der rørte sig omkring Ryslinge Valgmenighed.

Da jeg havde været et Aar i Ravndrup Vænge, vilde Mor have mig hjem igen. Johannes Larsen var da Bestyrer hjemme, jeg var glad ved Johannes og ville nok hjem og være sammen med ham. Jeg har ogsaa haft Udbytte af den Tid. Jeg tror nok han prægede min Udvikling i de Aar. Han fortalte om sine Oplevelser, da han var paa Højskole, og om hans store Interesse for Gymnastik, der optog mig.

Da jeg havde været hjemme et Aar, rejste jeg i Efteraaret 1894 hen paa Ryslinge Højskole.

Naar jeg nu snart 60 Aar efter mit Højskoleophold, tænker tilbage paa mit ophold der, og spørger mig selv, har du haft Udbytte af den Vinter, har det præget dit senere Liv, maa jeg svare ja. Foredragene udvidede min Horisont og gav mig Lyst til, at tænke over mange Forhold, jeg mener ogsaa en vis Evne til, at tænke selvstændig over det.

Mit Ophold paa Ryslinge Højskole har haft stor Betydning for mig, i min senere Udvikling, særlig Alfred Povlsens Foredrag betog mig, de kom til, at præge min Indstilling paa mange Maader. Alfred Povlsen var lidt vanskelig for Eleverne, at komme i nærmere Berøring med; men jeg havde den Lykke, paa Grund af, at jeg flere Gange, naar jeg havde været hjemme om Søndagen, kom kørende med ham fra Ringe til Skolen. Den Gang var der ikke Bane til Ryslinge, naar vi saa kom til Skolen, kom vi ind til Povlsen og drikke Kaffe, ved de Lejligheder gik Samtalen frit imellem os. Jeg har antagelig paa Grund af dette, altid haft let ved, at komme i Kontakt og jeg mener ogsaa fortrolig Samtale med ham.

Naar jeg spørger mig selv, hvad prægede Skolens Arbejde og hvorfor kunne Opholdet i de 5 Maaneder komme til, at præge os i Fremtiden. Lad mig først, som det centrale nævne Foredragene, vi havde ogsaa de praktiske Fag, Regning, Skrivning m.m., men der blev den Vinter ikke lagt megen Vægt derpaa, jeg synes nu, at vi godt kunne have lidt mere, men Kammeratskabet betød meget for os. Vi var den Vinter vist det mindste Antal Elever paa Skolen i Alfred Povlsens Tid cirka 60. Der burde for Resten ikke være flere i et Hold. Vi Elever kunne naa, at blive kendt med hinanden. Den store Part af os var i 20 Aars Alderen, var saa godt som alle rejst paa Skole for, at faa Udbytte af Opholdet, særlig af Foredragene. I mellem en saadan Flok, der havde ofret noget for, at komme paa Skole, blev der et meget godt Kammeratskab, der var enkelte lidt ældre imellem, der havde lidt mere Livserfaring og Udvikling end vi andre, disse enkelte kom til, at præge Holdet en Del.

Nu Lærerkræfterne, da var det Alfred Povlsen der helt prægede Skolen. Hans Foredrag om Verdenshistorie, var dygtigt udarbejdede og optog os. Jeg kan ikke huske hans Foredrag, saa jeg kan gengive dem; men det er det samlede Indtryk af hans Foredrag Vinteren igennem, der staar for mig, og har præget min Opfattelse paa mange Maader. Det gav os et Udsyn over Udviklingen langt tilbage og til vor Tid. Han var veltalende, han forstod, at forme sine Ord, saa vi unge Elever lyttede, der var altid Stilhed under hans Foredrag.

Det var paa et Tidspunkt, da de politiske Bølger gik højt (Forliget 1894), og jeg har tidt udtalt, at det var Alfred Povlsen, der prægede midt politiske Staasted paa Venstre Fløj af Venstre. Naar jeg tænker tilbage paa, hvad Sange vi sang, før og efter hans Foredrag, var det næsten altid vore Frihedssange, de passede ogsaa ind i Grundtonen af hans Foredrag.

K.A. Knudsen var Gymnastiklærer og havde ogsaa andre Fag. Han var den Gang ingen stor Taler, men han forstod, at lede og fortælle om Gymnastik, saa det optog os. Vi var glad ved ham og var tidt om Aftenen i hans Hjem, hvor vi følte os hjemme, baade hans Kone og ham, havde let ved, at tale med os.

Lorensen senere Præst i Sdr. Næraa, var ung Lærer, lige færdig med sin Uddannelse, han var flink, men havde den Gang lidt svært ved, at komme i Forbindelse med os.

Pastor K. Povlsen havde 2 Timer, hver Uge i Kirkehistorie, han fortalte livligt og godt for os, men det kneb, at faa den Ro i Skolestuen, som han forlangte.

Gamle Thomsen havde Økonomien paa Skolen, vi fik sund og god Kost, men nutidens Unge, ville vist mene, at det var for tarveligt. Thomsen

havde enkelte Timer ,men det kneb for os,at holde Interessen fangen ved hans Landbrugsforedrag.

Efter Højskoleopholdet fik jeg Plads paa "Bleggaarden" i Gravvænge og var der om Sommeren.Det var hos den kendte Gymnastikmand Vilhelm Kristensen,hans Fader ejede Gaarden;men Vilhelm var hjemme og ledede Arbejdet;men gik med et daarligt Knæ og kunne intet bestille.Jeg var glad ved,at være der, Der var ikke saa hjemlig Forhold, fremmed Husbestyrerinde,meget lang Arbejdstid, fra 4½ Morgen til 7½ Aftenog kort Fritid om Middagen.Der var en Søster til Vilhelm hjemme paa 18 Aar,der led af Tuberkulose,døde 2 Aar efter,en vakker Pige,hende talte jeg meget med.Jeg var glad ved den gamle Rasmus Kristensen,selv om han var gammel,en meget arbejdsom,men noget hidsig Natur.Vi kom meget godt ud af det sammen,han kom til mig,naar der var noget i vejen,med de andre Karle,sig det til dem for jeg bliver saa hidsig sagde han.

Vilhelm tog ikke Del i Arbejdet;men kom tidt ud i Marken til mig og talte om Gymnastik og om Politik.Han kunne godt staa i timer og forklare for mig og sinkede mig i Arbejdet. Vi var jo ivrige politiske Modstandere,den Gang gik Bølgerne højt,naar Samtalen faldt paa Politik.Lad mig nævne et Eksempel.Grundlovsdagen var der to Fester i Svendborg,en Fest for de moderate,og en for de radikale,den sidste i Høje Bøge.Nogle Dage før Grundlovsdagen sagde Vilhelm til mig, om jeg ville med til Grundlovsfest i Svendborg.Jeg sagde Ja Tak,det ville jeg gerne,men jeg ville til den radikale Fest,saa maa Du ikke komme med sagde Vilhelm.Jeg sagde,ja saa bliver jeg hjemme,men saa er Grunden jo den,at jeg ikke vil med til jeres Fest.Grundlovsdagen om Morgenen,kom Vilhelm til mig og sagde:Du maa godt tage til Fest i Dag,men Du faar ingen Madpakke med,jeg sagde Tak ,jeg ville gerne af Sted. Jeg og en Karl fra Nabogaarden,gik saa paa vor Fod til Fest,de andre kørte.Vi to følte os,som Helte næsten som Martyrer,vi kunne da hævde vi ofrede for vor Overbevisning.

Den næste Dag sagde den gamle Rasmus Kristensen til mig,havde jeg vidst,at Du ville til den Fest,skulle Du ikke haft fri.Ja de politiske Bølger gik højt den Gang,der var ikke megen Fordragelighed i Politik den Gang.

Mor ville gerne have mig hjem,min Søster ville ud,det blev da Aftalen,at jeg skulle hjem Efteraaret 1895,jeg skulle være Bestyrer hjemme.Jeg ville nok hjem,men tror nok jeg havde haft Udbytte af,at se mig lidt mere om først.

Da Johannes Larsen der var Bestyrer hjemme ogsaa var Delingsfører,kom de til,at mangle en til at lede Gymnastik,Kredsen ville da sende mig paa Kursus paa Ryslinge Højskole,saa jeg kunne lede Gymnastik naar jeg kom hjem.Jeg fik det ordnet i Gravvænge,saa jeg kom paa Kursus til Oktober.

Jeg var glad ved denne Maanedes Undervisning, Viljen hos de mødte, for at lære noget var stor. Vi skulle jo alle hjem og gøre et godt Arbejde for den, den Gang nye Gymnastik, og vi var optaget af, at vi skulle hjem og udnytte den Smule Viden og Øvelse vi havde erhvervet os. Disse Maanedskursus der samlede mange Deltagere, gjorde hvor mangelfuld Uddannelsen egentlig var, et stort banebrydende Arbejde for den nye svenske Gymnastik her i Landet.

Lederne paa Kursuset var K.A.Knudsen der havde nærmest 2 Aars Deltagere og Jørgen Rasmussen, Askov, der havde 1 Aars. De egnede sig begge to, meget godt til at omgaas og undervise os. K.A.Knudsen med sin Dygtighed og venlige Væsen. Jørgen Rasmussen vistnok ikke ved sin Dygtighed, men ved sin muntre Optræden og sin Færden imellem os. Begge forstod, at gøre os optaget af vor Uddannelse.

Til November 1895 kom jeg hjem, som Bestyrer, jeg mener at jeg trods min Ungdom, klarede mig helt godt, var ihærdig og interesseret i Arbejdet og Besætningen og Jordens Renholdelse var efter nogle Aars Forløb meget gode.

Hvordan gik det med, at lede Gymnastik. Jeg var betænkelig ved Op-gaven, som Barn og helt ung, var jeg meget genert, men det gik rigtig godt. Der var store Hold, den meste Tid. Indtil 1900 ledte jeg baade et Pige og et Karlehold. Jeg kan bagefter skønne, at jeg har haft stor personligt Udbytte af mit Arbejde, som Delingsfører, jeg lærte at omgaas andre Mennesker, hvad der har gavnet mig meget i min senere Virksomhed.

Efteraaret 1896 var jeg paa Gymnastikkursus paa Askov Højskole og var da under K.A.Knudsens Ledelse. Jeg fik stort Udbytte af dette Kursus, jeg havde nu ledet et Aar hjemme og kunne nu erkende, hvad jeg manglede i min Uddannelse. Dette at vi prøvede, at lede et Aar ind imellem vor Uddannelse, gavnede os meget.

Jeg havde paa Askov, Værelse sammen med min gode Ven Jens Ovesen, der da var forlovet med min Søster. Jens Ovesen var allerede den Gang en meget betydelig Gymnastikleder.